різними предметами, хоч і використовуються помітно рідше, але при цьому сприяють розширенню естетичного багатства мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єщенко Т. Семантико-стилістичні типи метафор: теоретичний аспект. Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка. Т. 28. Донецьк: Український культурологічний центр, Східний видавничий дім, 2010. С. 224-239.
2. Костер Літта. Дар Зрети. Київ: Гамазин, 2020. 184 с.
3. Мазепова О. Метафора як засіб створення мовної картини світу. Мовні і концептуальні картини світу: збірник наукових праць. Київ, 2004. Кн. 2. № 12. С. 21–27.
4. Стретович Т. Класифікаційне розмаїття видів метафор. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов. 2017. С. 232-239.

Катерина НЕСТЕРЧУК
Науковий керівник – доц. Наталія МОРСЬКА

НАУКОВІ ПОШУКИ ПАМВА БЕРИНДИ

Вступ. Памво Беринда – постать кінця XVI – першої половини XVII століття, відома своєї працею «Лексіконъ славенорωсскїй альбо Именъ тлъкованїє» (1627) – першим українським словником. Однак лише цим не обмежується багатогранна діяльність ученого, адже зафіксовано й інші наукові пошуки Памва Беринди в царині лексикографії, друкарства, граверства, віршування тощо.

Актуальність обраної теми вбачаємо в тому, що доробок Беринди є знаковим, проте маловідомим. До того ж, «увага до його постаті обмежувалась висвітленням окремих проблем творчости, але ніколи не була предметом всебічних студій» [3, с. 8], зокрема у контексті наукових пошуків.

Мета нашої розвідки полягає в окресленні досягнень у сфері науки діяча національно-культурного відродження в Україні кінця XVI – першої половини XVII століття.

Дотичними до дослідження феномена постаті Памва Беринди є праці А. Сичевської, В. Німчука, Л. Ошуркевич, Д. Степовика, Г. Коляди, Т. Росовецької, Н. Бондар, В. Стасенка, І. Драбчука, Ю. Рурак та інших [3, с. 11].

Сучасні науковці стверджують, що «спроба академічної актуалізації постаті П. Беринди і його спадщини вельми актуальна, оскільки сама доба кінця XVI – початку XVII ст., її культурно-ідеологічні здобутки надзвичайно значущі й вічно «живильні» для української нації» [0, с. 153].

Про життєвий шлях Беринди відомо небагато, оскільки основним джерелом дослідження його біографії є передмова і післямова до першого словника української мови. Учений Василь Німчук, котрий присвятив свої розвідки лексикографічній діяльності Памва, зауважує, що «документальних даних про рік і місце народження Памви Беринди немає. Виходячи з того, що повідомляє про себе автор у передмові і післямові до «Лексикона», можна припустити, що народився він не раніше 50-х і не пізніше 70-х років XVI ст. Як свідчить його підпис глаголичними буквами у «Тріоді цвітній» (1631 р.), світським ім'ям Беринди було *Павло (Павелъ)*. При постриженні в ченці Павло Беринда прийняв ім'я *Памво*» [2]. Також більшість дослідників припускає, що науковець був вихідцем із західноукраїнських земель та українцем за походженням [3, с. 35].

Документальних відомостей про освіту П. Беринди теж немає, однак сучасники називали його «людиною вченою», тому що він володів, окрім рідної української, церковнослов'янською, старогрецькою, латинською, польською, чеською, словацькою, німецькою, далматською, сирійською та іншими мовами [2]. «Очевидно, здобувши освіту у Львівській братській школі, він приєднався до православного культурницького руху. Спочатку працював під покровительством аристократів і князів Церкви братів Балабанів – Федора й Гедеона, які мали свої друкарні у Стрятині та Крилосі (нині Галицький р-н Івано-Франківської обл.). Там він виявив себе як редактор, гравер та видавець» [0, с. 155], – зазначає літературознавець Олег Баган. Власне, у гуртку Гедеона вчений розпочав свою майже тридцятилітню працю над словником.

Після смерті братів Балабанів та постригу в ченці Памво вчителював у Львівській братській школі. Саме там «у 1616 р. написав збірку віршів «На Рожество Господа Бога…», присвячену православному єпископові Єремії Тисаровському. У цих творах вперше з'являються елементи живої розмовної мови» [0, с. 156]. Науковиця Юлія Рурак стверджує, що ці «Різдвяні вірші продовжують традицію європейських привітальних урочистостей, які насамперед підсилює українська «Просфонема». У збірці помітні відголоси візантійської поетики та виховні ознаки братської школи: вірші могли бути частиною, методикою навчальної програми братської школи вслід за західною педагогічною практикою» [3, с. 35].

Продовжуючи свої наукові і творчі пошуки, Беринда отримав запрошення від Єлисея Плетенецького, архімандрита Києво-Печерської лаври, та розпочав викладацьку діяльність у Київській братській школі, «працював головним редактором, перекладачем при друкарні, згодом став її

архітипографом (завідувачем). Пізніше носив звання протосингела Єрусалимського Патріарха» [4]. Також у Києві талановитий філолог видав із власними передмовами у 1619 р. «Анфологіон», 1620 р. – «Номоканон», 1627 р. – «Тріодіон» [0, с. 156].

Таким чином, «окрім його словника, до нас дійшли вірші, передмови та післямови до книжок, а ще – гравюри. Через те, що він був служителем Господа і саме в цьому вбачав своє найголовніше покликання, друкар не підкреслював своє авторство, ховаючи його під монограмою ПМБ, що означає Памва монах Беринда» [4].

Звісно, «найзнанішою працею П. Беринди є його «Лексикон словенороський» (1627), що став знаковою культурно-філологічною подією епохи. Тут виявився його талант поліглота, лексикографа, мислителя; тлумачні статті до слів, післямова й передмова містять низку етимологічних, культурологічних, богословських роздумів автора» [0, с. 156]. Важливо наголосити, що праця не тільки відіграла величезну роль у становленні української лексикографії, а й стала своєрідною революцією в слов'янській лінгвістиці [4].

Погоджуємось із думкою О. Багана, котрий наголошує, що «Лексикон» Памва Беринди, будучи удвічі більшим за «Лексис» Л. Зизанія, є не просто словником, а своєрідним ідейно-філологічним маніфестом української (руської) своєрідності, самоідентифікації, програма культурологічної праці [0, с. 156].

Висновок: діяльність Памва Беринди у сфері словникарства, друкарства, граверства, віршування важко переоцінити. Саме його наукові пошуки під час національно-культурного відродження в Україні кінця XVI – першої половини XVII ст., «його філологічний подвиг став прикладом високого служіння і шляхетного інтелектуального поривання, яке Іван Франко вважав найвищою ознакою історичного горіння нації» [0, с. 157].

ЛІТЕРАТУРА

1. Баган О. Памво Беринда і його доба : культурософські уроки. *Українська мова.* 2018. № 3. С. 152-157. Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Ukrm_2018_3_17.pdf *(дата звернення: 21.10.2023)*
2. Німчук В. Памво Беринда і його «Лексіконъ славенорωсскїй альбо Именъ тлъкованїє». *Беринда П. Лексіконъ славенорωсскїй альбо Именъ тлъкованїє (1627)*. Київ : Наукова думка, 1961. Режим доступу : http://litopys.org.ua/berlex/be01.htm *(дата звернення: 24.10.2023)*
3. Рурак Ю. Життя і творчість Памва Беринди в ранньобароковому контексті. *Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.01, українська література. Львівський національний університет імені Івана Франка.* Львів, 2021. 174 с. Режим доступу : https://shron1.chtyvo.org.ua/Rurak_Yuliia/Zhyttia_i_tvorchist_Pamva_Beryndy_v_rannobarokovomu_konteksti.pdf? *(дата звернення: 21.10.2023)*
4. Тишкевич М. Памво Беринда – укладач першого українського словника. *Український інтерес.* 20.08.2023. Режим доступу : https://uain.press/blogs/1072985-1072985 *(дата звернення: 25.10.2023)*

Наталія РОСІЛ
Науковий керівник – доц. Ніна СВИСТУН

ОСОБОВІ ІМЕНА ЯК ЗНАКИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ У СІМЕЙНІЙ САЗІ МАРІЇ МАТІОС «МАЙЖЕ НІКОЛИ НЕ НАВПАКИ»

Вступ. Імена – важливий елемент художнього твору, складник стилю письменника, один із засобів творення художнього образу. Вони можуть нести яскраво виражене семантичне навантаження, мати прихований асоціативний зміст, у якому сконцентровано авторський задум. Крім того, система імен певного літературного твору – це завжди носій конотацій історичного, національного, соціального та локального та плану, що найперше стосується реалістичних творів.

Цікавою з цієї точки зору є творчість Марії Матіос, оскільки письменниця репрезентує на сторінках творів ономастичну картину того часу й простору, який вона змальовує, використовуючи при цьому реальний іменник певного періоду й місцевості.

Оніми як розгалужену систему власних назв активно досліджували такі сучасні українські мовознавці, як Н. Дзятківська, Л. Масенко, М. Красовський, Ю. Редько, П. Чучка, Л. Скрипник. Літературні оніми в творчості Марії Матіос стали предметом дослідження таких учених, як З. Бакум, А. Вегеш, К. Мисик, Л. Стовбур.

Актуальність нашої роботи зумовлена необхідністю висвітлення системи літературних онімів і принципів ономастичного письма Марії Матіос як однієї з ознак її стилю.